

ZÁVĚRY VĚDECKÉHO REDAKTORA

MICHAL TOMÁŠEK

Nakonec, když už vše bylo napsáno, přichází vědecký redaktor a jeho úloha je nelehká. Nehodí se příliš, aby vše opakoval, ale očekává se od něj naopak, že vše shrne a napsané uzavře. Historická událost, k níž byl tento sborník připraven, totiž vstup do Evropské unie, nechť je dostatečným důvodem k tomu, aby v tomto shrnutí bylo použito metody historické, jíž by vědecký redaktor vzpomenuť okolností vzniku tohoto sborníku. Myšlenka připravit zvláštní svazek řady Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, věnovaný českému právu na prahu Evropské unie, byla vyslovena krátce poté, kdy bylo oficiálně vyhlášeno datum našeho vstupu do Evropské unie. Považovali jsme za nezbytné nejen pozdravit tento významný mezník v našich moderních dějinách, ale zvláště vyjádřit dopad přistoupení k Evropské unii na náš právní systém. Tento záměr ovšem vyvolal zásadní diskusi o pojetí celého tohoto sborníku, a to mezi dvěma základními názory. Prvním názorem bylo shrnout důsledky procesu „europeizace“ českého právního systému tak, jak jich bylo dosaženo v průběhu posledních deseti let. Druhým názorem pak bylo pojmenovat nejdůležitější problémy ve vybraných otázkách každého odvětví platného práva. Po velmi podnětné výměně názorů byl za vůdčí myšlenku tohoto sborníku zvolen názor druhý. Dospěli jsme totiž k závěru, že pouhá zpráva o harmonizaci českého práva s právem Evropských společenství by plně neodrážela český právní systém na prahu Evropské unie v jeho vědeckém rozměru. Podobné zprávy byly v minulosti velmi důležitým nástrojem k odhalování mezer ve smyslu slučitelnosti českého právního systému s *acquis communautaire*. Sloužily tak jako jisté technologické prostředky „europeizace“ k více méně administrativním účelům. Ovšem na akademické půdě se musíme ve svých analýzách ponořit hlouběji k podstatě jednotlivých právních problémů a pojmů. Přijetí *acquis communautaire* pro nás znamená více než problém legislativní, problém intelektuální. Jsme povinni hledat širší důsledky a dopady na český právní systém a jeho prostřednictvím na celou naši společnost.

Na základě shora snesených argumentů byla oslovena všechna vědecká pracoviště naší Právnické fakulty, aby navrhla své případné příspěvky k tomuto projektu. Jako vědecký redaktor jsem byl velmi příjemně překvapen skutečností, že svůj záměr přispět do připravovaného sborníku svými myšlenkami ohlásili kolegyně a kolegové z každého akademického pracoviště fakulty. Na tomto místě budiž poznamenáno, že v proce-

su přípravy na vstup do Evropské unie nebyly zdaleka zapojeny všechny disciplíny platného práva. Ne všechna právní odvětví jsou totiž rovnoměrně zastoupena v systému *acquis communautaire*. Zatímco například správní právo, finanční právo nebo pracovní právo byly po dlouhá léta zahrnovány množstvím komunitárních norem za účelem jejich implementace do českého práva, taková právní odvětví jako občanské právo nebo trestní právo jsou v samotné Evropské unii procesu harmonizace vzdálenější. Ovšem i v těchto naprosto klíčových odvětvích každého právního systému, jakými jsou občanské právo nebo trestní právo, budou čeští právníci brzy pozváni, aby se připojili ke svým kolegům z ostatních zemí Evropské unie a diskutovali s nimi o takových otázkách, jakými jsou harmonizace evropského soukromého práva nebo evropská spolupráce ve věcech trestních.

Výrazným přínosem tohoto sborníku je právě jeho záběr do všech oblastí českého práva bez ohledu na skutečnost, zda byly součástí harmonizačního procesu. Nejlepšími příklady jsou příspěvky z oblasti občanského práva a trestního práva. Sborník tak obsahuje příspěvek *mgr. Pavla Rubeše*, který pojednává o evropské spolupráci při snáhách harmonizovat systémy soukromého práva mezi členskými státy. Dalším příspěvkem z občanského práva, tentokrát procesního, je článek *doc. Aleny Mackové* o realizaci svobody usazování v advokátních službách. Duševní vlastnictví patří k významným tématům práva Společenství a jeho vnějších smluvních dopadů. Příspěvek *prof. Jana Kříže* podává podrobnou analýzu tohoto fenoménu, a to v rozměru komunikace s veřejností. Z disciplíny trestního práva je ve sborníku zařazen článek *mgr. Ondřeje Dostála*, v němž se autor věnuje důležitému aspektu současné celoevropské diskuse, totiž trestněprávním rozměrům zdravotnického práva.

Všechna odvětví našeho práva, která byla hluboce zasažena procesem harmonizace s *acquis communautaire*, odvětví veřejného práva jako správní právo, právo životního prostředí, finanční právo nebo pracovní právo v oblasti práva soukromého, jak vyplývá z jednotlivých příspěvků, sledovala myšlenku neomezovat se toliko na sumarizaci výsledků harmonizačního procesu, nýbrž pojmenovat hlavní problémy fungování evropského práva v příslušné oblasti. Pokud jde o správní právo, je zařazen významný příspěvek o otázkách řádné péče v evropském správním právu od *doc. Richarda Pomahače*. Kolegové z oboru pracovního práva se rovněž zaměřili na širší souvislosti jejich disciplíny spíše než na pouhé aspekty volného pohybu pracovníků. Témata, jakými jsou agenturní práce od *dr. Jana Pichrta*, evropská sociální politika od *dr. Gabriely Munkové* či rodinná politika od *dr. Věry Štangové*, sahají daleko za horizont platné komunitární legislativy a mají dalekosáhlý dopad na mezistátní vztahy v oblasti práce a zaměstnávání. Článek, který zde publikoval i *dr. Petr Kotáb* a *dr. Vít Ossendorf* z katedry finančního práva pojednává o nových trendech regulace finančních služeb. Počinaje našich vstupem do Evropské unie budou naši experti diskutovat se svými kolegy z jiných zemí EU, jak organizovat dohledové aktivity v oblasti finančních trhů. Aktuální problémy českého práva v oblasti životního prostředí shrnuje *doc. Milan Damohorský*.

Načasování vstupu České republiky do Evropské unie přichází v době, kdy shodou okolností probíhá rozsáhlá diskuse o návrhu Evropské ústavní smlouvy. Toto téma má

nejméně dva rozměry. Za prvé diskuse o dělbě pravomocí mezi Evropskou unií a členskými státy, za druhé dopad evropského práva do vnitrostátního ústavního pořádku jednotlivých členských států. Druhé jmenované téma není přítom nikterak novým. Ústavní soudy několika členských států řešily po dlouhá desetiletí mnoho věcí, týkajících se přednosti komunitárního práva před vnitrostátním ústavním právem členských států. Cesta k přednosti evropského práva před národními ústavami byla až dosud velmi trnitá, přestože Evropský soudní dvůr ve svém známém rozsudku *Costa* deklaroval takovou přednost již před čtyřiceti lety. Jaký bude v tomto směru přístup českého Ústavního soudu, o tom píše *dr. Jan Kysela* a *doc. Richard Král*. Myšlenka dělby moci mezi mocí zákonodárnou a mocí výkonnou v evropském a vnitrostátním právu je tématem článku *doc. Jany Reschové*.

Návrh Evropské ústavní smlouvy je tématem, které celý sborník otevírá. Na tomto místě patří poděkování kolektivu katedry evropského práva, že souhlasil s uveřejněním analýzy, sestavené experty této katedry na objednávku Parlamentu České republiky. Články, které po této analýze následují, pojednávají o širších aspektech Evropské ústavní smlouvy, a to z hlediska politologického v článku *dr. Jana Wintra* a z hlediska vnitřní implementace Evropské ústavní smlouvy členskými státy, zvláště Českou republikou, v článku *dr. Jiřího Zemánka*. Začlenění Listiny základních práv do návrhu Evropské ústavní smlouvy značně rozšiřuje počet vnitrostátně použitelných ustanovení unijního práva na zásadě přednosti nejen před vnitrostátními obyčejnými zákony, ale i zákony ústavními, které by mohly bránit provádění budoucího unijního práva v této oblasti. O tomto aspektu pojednává článek *prof. Pavla Šturmy*.

Vývoj evropského práva stejně jako vznikající právo unijní přináší nové výzvy pro rozvoj práva mezinárodního. Nová kvalita mezinárodní subjektivity Evropské unie bude mít nevyhnutelné důsledky na mezinárodní právo smluvní tak, jak popisuje *doc. Pavel Svoboda*, ale také bude také stále více vtahovat mezinárodní právo soukromé do komunitárního právního rámce. Důležité aspekty posledně jmenované otázky popisuje ve svém příspěvku *prof. Monika Pauknerová*.

V neposlední řadě tento sborník nenechává stranou historické aspekty. *Doc. Karolina Adamová* píše ve svém příspěvku o inspiraci idejemi Františka Palackého z XIX. století pro evropskou integraci.

V těchto závěrech je obsah našeho sborníku podán ve více méně obráceném pořadí příspěvků, ale popravdě řečeno při jejich řazení do náležité struktury vznikly určité problémy. Základní otázkou bylo, jaká kritéria bude třeba použít, aby byla udržena logická struktura celého projektu a aby byly zdůrazněny důležité priority. Redakční rada nakonec dospěla k závěru, že budeme sledovat strukturu od ústavního práva přes soukromoprávní disciplíny až k disciplínám veřejnoprávním. „Ústavněprávní“ část obsahuje jak evropská tak česká ústavní témata, která jsou následována tématy lidských práv a otázkami mezinárodních smluv. Po ústavněprávní části následuje exkurs do právních dějin a poté celý blok, věnovaný soukromému právu. Blok soukromého práva otevírá článek o aspektech mezinárodního práva soukromého a tento blok dále pokračuje aspekty duševního vlastnictví a tématy občanského práva hmotného i procesního, jakož i tématy práva pracovního. Třetí a poslední část

se zaměřuje na témata veřejného práva v jeho správněprávních finančněprávních a trestněprávních dimenzích.

Tento sborník není encyklopedií českého práva ani zprávou o harmonizaci českého práva s právem evropským. Je souborem esejů o vybraných problémech českého práva na prahu Evropské unie. Tak je ho nutné číst a nikoliv třeba jako učebnici českého práva. Navíc má určitou ambici, aby se stal dlouhodobou výpovědí pro budoucnost jako svědectví, jak vypadal náš právní řád v době, kdy jsme vstupovali do Evropské unie.

V souvislosti s tímto sborníkem může vyvstat legitimní otázka, zda měl být anebo zda skutečně je sborníkem o českém právu nebo o právu evropském. Protože od 1. května 2004 jsou české a evropské právo samostatnými právními řády, platnými na našem území, bylo by pošetilé trvat na tom, že budeme mít sborník jen o právu českém nebo jen o právu evropském. Vědecký redaktor zastává názor, že jednotliví autoři psali své příspěvky s přihlédnutím k oběma právním systémům. A navíc, někteří z nich zařadili srovnávací poznámky se zaměřením na jiné právní systémy naší sjednocené Evropy.

Na samém konci svých závěrů by vědecký redaktor rád vyjádřil dík všem příspěvatelům za jejich články a za jejich spolupráci při přípravě tohoto sborníku. Pocta budiž vzdána všem recenzentům *dr. Janu Bártovi*, *prof. Pavlu Holländerovi* a *dr. Zdeňku Masopustovi* za trpělivé úsilí, s nímž přečetli a zhodnotili všechny příspěvky. Zvláštní ocenění zaslouží být vysloveno *prof. Petru Trösterovi*, předsedovi redakční rady Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, za nevšední úsilí, s nímž celý projekt řídil. V neposlední řadě patří poděkování *paní Blance Jandové* za její pomoc při zpracování všech nezbytných dokumentů a materiálů a *dr. Miroslavě Hubáčkové* za překlad vybraných textů v tomto sborníku do angličtiny.